

การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด โดยการมีส่วนร่วม ของประชาชนในจังหวัดสงขลา*

CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF KHU KHUT WATER FOWL PARK LEARNING RESOURCES BY THE PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN SONGKHLA PROVINCE

ยุตธนา ปรานีต, กาญจนา ดำจตุติ, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, รัฐพล เย็นใจมา,
ไตรรงค์ ชัยชนะ, ณปภัช พัชรกรโชติ

Yuttana Praneet, Kanjana Damjutti, Termsak Tongin, Rattapon Yenjaima,
Trirong Chaichana, Napaphat Patcharakornchot
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: yuttana.pra@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด 2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 9 หมู่บ้าน จำนวน 371 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูปหรือคน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุด พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของอุทยานนกน้ำคูซุด ด้านการอนุรักษ์การรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนและนักท่องเที่ยวร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของอุทยาน ด้านสภาพพื้นที่ มีความอุดมสมบูรณ์ ด้านการบริหารและการจัดการ มีมาตรการและแผนงานในการรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่ และด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตามลำดับ 2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด เริ่มจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานในพื้นที่ จัดกิจกรรมอนุรักษ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุน ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอุทยานเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกการมีส่วนร่วม โดยนโยบาย

* Received September 27, 2025; Revised October 20, 2025; Accepted October 28, 2025

ท้องถิ่นสร้างพลังพลเมืองในการพัฒนาและอนุรักษ์ และ 3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดในจังหวัดสงขลา โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน โรงเรียน ร่วมจัดกิจกรรม เช่น การจัดชมรมอนุรักษ์ ใช้โซเชียลมีเดียเผยแพร่ ความรู้ และกิจกรรมจิตอาสา การใช้เทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์ช่วยสร้างเครือข่าย เยาวชนที่เข้มแข็ง นำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์และพัฒนา; แหล่งเรียนรู้; การมีส่วนร่วม; อุทยานนกน้ำคูขุด

Abstract

This research article aims to: 1. study the conservation and ecosystem of Khu Khut Waterfowl Park, 2. develop learning resources, and 3. create learning networks for the conservation and ecosystem of Khu Khut Waterfowl Park. The study employed a mixed-methods research approach. Quantitative data were collected from a sample of 371 people from nine villages. Qualitative data were obtained from 25 key informants, including monks and laypersons, and eight participants through focus group discussions and in-depth interviews with relevant stakeholders. The data were analyzed using descriptive and content analysis.

Findings were as follows: 1. Conservation and Ecosystem of Khu Khut Waterfowl Park, Khu Khut Subdistrict, Sathing Phra District, Songkhla Province were as follows: Community Participation: The local community played an active role in conserving and restoring the ecosystem of Khu Khut Waterfowl Park. Environmental and Cultural Conservation: Both the community and tourists cooperated in preserving the environmental and cultural values of the park. Area Condition: The park area remained rich in natural abundance and biodiversity. Management and Administration: There were clear measures and plans to maintain the park's ecosystem in good condition. Tourism Activities: Ecotourism and learning activities were promoted to enhance understanding and appreciation of nature in order of importance: community participation, environmental and cultural conservation, area condition, management and administration, and tourism activities. 2. The Development of Khu Khut Waterfowl Park as a Learning Resource. The development process began with the participation of the local community, schools, and local

agencies, which collaborated to organize conservation activities. The local administrative organizations played a key role in providing support and promoting knowledge about the park to raise awareness and encourage public participation. Local policies aimed to empower citizens to contribute and conserve the park. 3. Creating a learning network to conserve the Khu Khut Waterfowl Park, This initiative involved collaboration among all sectors including the community and schools to promote conservation learning. Students played active roles through activities such as forming conservation clubs, sharing knowledge via social media, and participating in volunteer projects. The use of technology for conservation helped strengthen the youth network, leading to sustainable and long-term environmental preservation.

Keywords: Conservation and Development; Learning Resources; Participation; Khu Khut Water Fowl Park

บทนำ

อุทยานนกน้ำคุชุต ตั้งอยู่ในตำบลคุชุต อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและมีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่เคยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามพันธกรณี เนื่องจากมีนกน้ำจำนวนมากอาศัยอยู่ในฤดูอพยพ รวมทั้งพันธุ์ไม้พื้นถิ่นและสิ่งมีชีวิตน้ำจัดอื่น ๆ ที่มีความสำคัญทางนิเวศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อุทยานนกน้ำคุชุตต้องเผชิญกับความเสื่อมโทรมจากการบุกรุกพื้นที่ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืน และปัญหาขยะจากชุมชนและนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งจำนวนและความหลากหลายของนกน้ำลดลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งบทบาทของอุทยานในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านเต็มศักยภาพ (พัชราภรณ์ ทวีกสิกรรม และคณะ, 2553)

ความสำคัญของปัญหานี้จึงอยู่ที่การขาดกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วม มาใช้ในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน แม้จะมีหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดำเนินโครงการบางส่วน เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ แต่หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในด้านการวางแผน การดูแลและการเป็นเจ้าของพื้นที่ การอนุรักษ์ก็จะขาดความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญ ทั้งในรูปแบบของการเป็นอาสาสมัครผู้ดูแลพื้นที่ การจัดกิจกรรมเยาวชนเพื่อเรียนรู้และปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์

ไปจนถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เช่น การนำนกน้ำมาเป็นสัญลักษณ์ท้องถิ่น หรือการผลิตของที่ระลึกจากวัสดุธรรมชาติ

ดังนั้น หากต้องการพัฒนาอุทยานนกน้ำคูซุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน จำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ บูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับการจัดการเชิงวิชาการ เพื่อให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมปกป้องทรัพยากร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุด อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชน ตำบลคูซุด อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา 9 หมู่บ้าน จำนวน 5,113 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลคูซุด, ม.ป.ป.)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 371 คน (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม โดยเบื้องต้นผู้วิจัยได้เข้าพบบุคคลสำคัญที่มีความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มพระสงฆ์ 2. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 3. ผู้นำชุมชน 4. เจ้าหน้าที่อุทยานนกน้ำคูซุด 5. ผู้ใหญ่บ้าน และ 6. คณะครูและนักเรียนโรงเรียนในอำเภอ พร้อมทั้งมีการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุดอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุดอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด และ 3. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด

3.3 แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อยืนยันองค์ความรู้และเติมเต็มงานวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.912

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 371 ชุด

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ ตามลำดับดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency)

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีตัวแปรชี้วัด 4 ประเด็น คือ 1. ด้านสภาพพื้นที่ 2. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 3. ด้านการอนุรักษ์ การรักษาคูณค่าสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น และ 5. ด้านการบริหารและการจัดการ

5.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์และการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1. ด้านความรู้เกี่ยวกับอุทยานนกน้ำคูซุด 2. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3. ด้านหน่วยงานที่สนับสนุน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูขุด ตำบลคูขุด อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา 5 ประเด็น สรุปได้ดังนี้ 1. ด้านสภาพพื้นที่ สรุปได้ว่า อุทยานนกน้ำคูขุดในฐานะพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งทำมาหากินของชุมชนพื้นที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ การบุกรุกที่ดิน และผลกระทบจากกิจกรรมมนุษย์ การอนุรักษ์จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาพื้นที่นี้ให้คงอยู่ต่อไป 2. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่อุทยานนกน้ำคูขุดมีการจัดการที่ดีในการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การดูนกน้ำและการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าในการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ แต่ก็ยังต้องมีการควบคุมจำนวนผู้เข้าชมและการปฏิบัติตามกฎระเบียบการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและทรัพยากรในพื้นที่ 3. ด้านการอนุรักษ์และรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ทั้งสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในอุทยานนกน้ำคูขุดมีความสำคัญต่อการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ ทุกภาคส่วนในชุมชนและการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์พื้นที่ การอนุรักษ์ทั้งสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในอุทยานนกน้ำคูขุดเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน เพื่อให้พื้นที่นี้สามารถคงอยู่และเจริญเติบโตได้ในอนาคต การอนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการจัดการที่ดีจะช่วยรักษาธรรมชาติ ควบคุมไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่อุทยานนกน้ำคูขุด โดยการรวมพลังของทุกภาคส่วนทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้โครงการอนุรักษ์ประสบความสำเร็จและสามารถยั่งยืนได้ และ 5. ด้านการบริหารและการจัดการ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งทำมาหากินของชุมชนที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ การบุกรุกที่ดิน และผลกระทบจากกิจกรรมมนุษย์

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โรงเรียนและศูนย์เรียนรู้มีความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ด้านหน่วยงานที่สนับสนุน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุด และด้านความรู้เกี่ยวกับอุทยานนกน้ำคูขุด กระตุ้นให้ชุมชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตามลำดับ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของพลังพลเมืองรัฐ หน่วยงานในพื้นที่ นโยบายท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกเยาวชน ส่งเสริมบทบาทของประชาชนในพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานนกน้ำคูขุด

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา พบว่า 1. จากการสำรวจ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านเครือข่ายโรงเรียน ศูนย์เรียนรู้การจัดกิจกรรม เพื่ออนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่การรวมกลุ่มคนที่สนใจ การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ การนำองค์ความรู้ท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ไปจนถึงเยาวชน เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง บทบาทของนักเรียนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเป็นสื่อกลางเผยแพร่ความรู้ ผ่านโซเชียลมีเดียและกิจกรรมในโรงเรียน การบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรการศึกษา การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานเชิงรุกในการอนุรักษ์ การทำโครงการจิตอาสาและการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้จากคนในพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเก็บข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ การให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์จะช่วยสร้างความตระหนักรู้และสร้างเครือข่ายเยาวชนที่แข็งแกร่งในการปกป้องสิ่งแวดล้อมในอนาคต 2. จากการสัมภาษณ์ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่การรวมกลุ่มคนที่สนใจ การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ การนำองค์ความรู้ท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ไปจนถึงการสร้างบทบาทของเยาวชน เครือข่ายที่เข้มแข็งจะช่วยให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างยั่งยืนและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว บทบาทของนักเรียนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์อุทยานนกน้ำคูขุดสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเป็นสื่อกลางเผยแพร่ความรู้ ผ่านโซเชียลมีเดียและกิจกรรมในโรงเรียน การบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรการศึกษา การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานเชิงรุกในการอนุรักษ์ การทำโครงการจิตอาสาและการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้จากคนในพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเก็บข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ การให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์จะช่วยสร้างความตระหนักรู้และสร้างเครือข่ายเยาวชนที่แข็งแกร่งในการปกป้องสิ่งแวดล้อมในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูซุด ตำบลคูซุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์ การรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ด้านสภาพพื้นที่ ด้านการบริหาร และการจัดการ และด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นรอบอุทยานนกน้ำคูซุดได้แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความเป็นหนึ่งเดียวในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศที่สำคัญอย่างแท้จริง ด้วยหัวใจที่มุ่งมั่นและความเชื่อในอนาคตที่ยั่งยืน ผู้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมหลากหลายรูปแบบเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนในตำบลคูซุดไม่เพียงแต่รับฟังคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังได้ริเริ่มโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทำความสะอาดชายฝั่ง การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อติดตามสภาพนกน้ำ หรือการจัดงานประชุมเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการดูแลระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทีนวิวัฒน์ แสงศิลา และเชมณัฐ ภูทองไชย (2563) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหิน บ้านดงคำโพธิ์ ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหินทั้ง 14 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังต้องพัฒนาในหลายด้าน เช่น สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทั้งด้านงบประมาณ การพัฒนาสาธารณูปโภค และการอบรมให้ความรู้ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการดำเนินงานส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสงขลา พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูซุดในจังหวัดสงขลาได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความรู้เกี่ยวกับอุทยานนกน้ำคูซุด ประชาชนช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น การร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็น

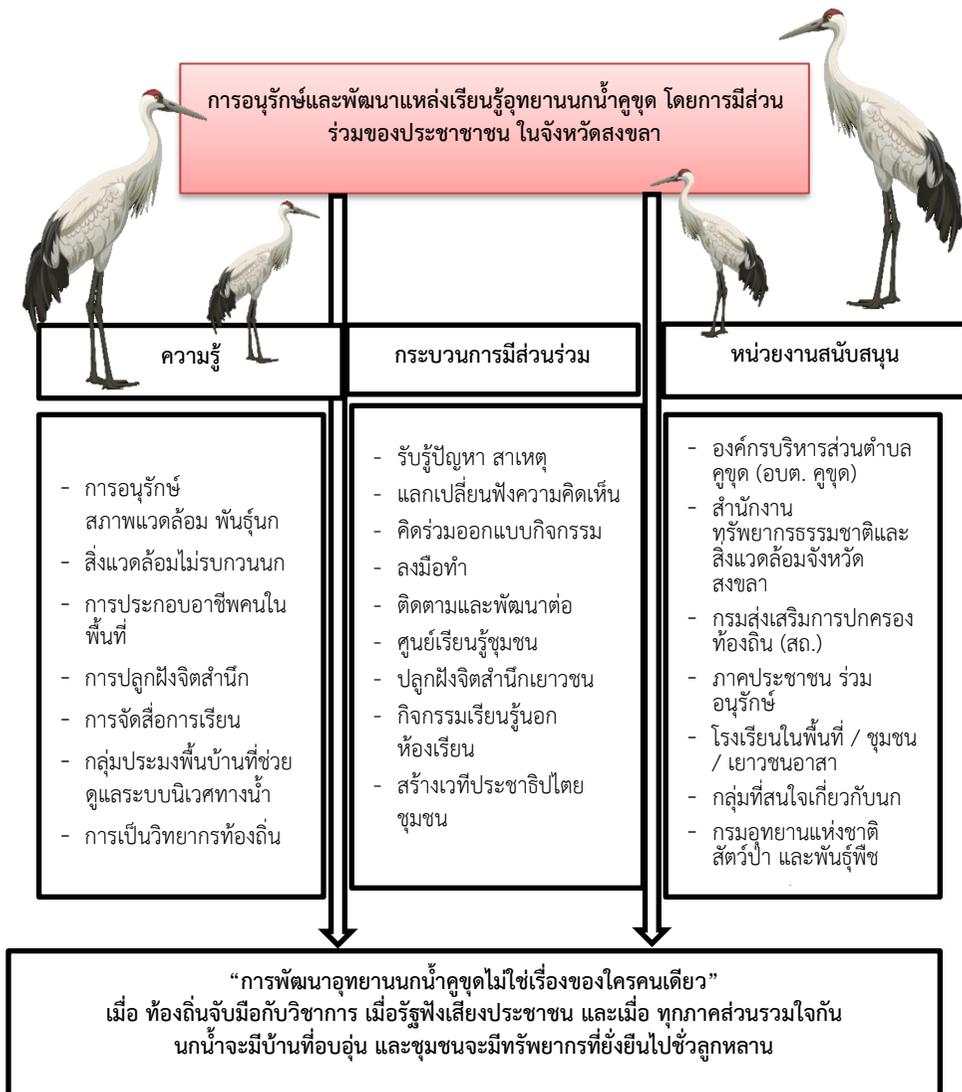
เจ้าของและมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์พื้นที่ดังกล่าว ความรู้เกี่ยวกับอุทยานนกน้ำคูขุด การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอุทยานนกน้ำคูขุดเป็นอีกหนึ่งด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมาก การจัดอบรม สัมมนา และกิจกรรมศึกษาดูงานช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของพื้นที่ ชนิดของนกที่อาศัยอยู่ และระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานในการร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นการบูรณาการความรู้กับชีวิตในชุมชน โดยการให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา กาดั่ง (2561) เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แตดน้อย อำเภอถ้ำก๊วยฉะนาค จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายในโรงเรียนประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมีชีวิต ส่วนแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนมีปราชญ์ชาวบ้านและแหล่งน้ำธรรมชาติ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ถูกนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในทุกด้าน

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา พบว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านเครือข่ายองค์กรปกครองในพื้นที่ ด้านเครือข่ายโรงเรียนศูนย์เรียนรู้ และด้านเครือข่ายกิจกรรมอภิปรายได้ว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศในอุทยานนกน้ำคูขุด จังหวัดสงขลา มีความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการบูรณาการองค์ความรู้และการร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากการส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในด้านเครือข่ายองค์กรปกครองในพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมการอนุรักษ์ผ่านการสนับสนุนทรัพยากรทั้งในด้านการเงินและบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลคูขุด (อบต. คูขุด) ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมอนุรักษ์นกน้ำผ่านการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เครือข่ายโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา คำจตุติ และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนา

เชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้าเลขาธิการจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเพิ่มกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวดี ละม้ายเงิน และคณะ (2559) เรื่อง ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าชุมชนมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ขาดความรู้ในด้านการจัดพื้นที่การท่องเที่ยว ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ การบริการ การเป็นมัคคุเทศก์ด้านการเป็นผู้นำชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ดี แต่ขาดทักษะในการวางแผนการท่องเที่ยวและการริเริ่มโครงการ รวมถึงขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา และเพื่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์และระบบนิเวศอุทยานนกน้ำคูขุด สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า การพัฒนาอุทยานนกน้ำคูขุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ชุมชน สถานศึกษา และภาคประชาชน โดยมีประชาชนในพื้นที่เป็นแกนกลางของกระบวนการพัฒนา สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูขุด
โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา

แนวการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานนกน้ำคูขุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ดังนี้

ด้านการให้ความรู้ อธิบายได้ว่า อุทยานนกน้ำคูขุด จังหวัดสงขลา เป็นมหาวิทยาลัยธรรมชาติกลางแจ้ง มีการถ่ายทอดความรู้ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและการสร้างจิตสำนึกของผู้มาเยือน คือ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและพันธุ์นก ผ่านกิจกรรมดูนก

ศึกษาถิ่นอาศัยของนกน้ำหายาก และการปกป้องพื้นที่ให้สมดุลกับธรรมชาติและไม่รบกวนนก โดยการออกแบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เว้นระยะจากรังนก การจำกัดเสียงรบกวนเพื่อไม่ให้พฤติกรรมนกเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกัน อุทยานฯ ยังส่งเสริม การประกอบอาชีพของคนในพื้นที่ อย่างกลมกลืนกับระบบนิเวศ เช่น กลุ่มผลิตของฝากจากวัสดุธรรมชาติ กลุ่มจักสาน และการทำโฮมสเตย์ที่ไม่สร้างผลกระทบต่อธรรมชาติ แต่สร้างรายได้อย่างยั่งยืน

ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอุทยานนกน้ำคูขุด การพัฒนาอุทยานนกน้ำคูขุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยประชาชนในพื้นที่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรักษา และร่วมสื่อสารคุณค่าของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจาก การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อย และการเดินสำรวจร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสชี้จุดที่มีคุณค่าทางนิเวศและปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น การบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำ การทิ้งขยะ หรือปัญหาเสียงรบกวนนก ขึ้นตอนต่อมา คือ การระดมสมองร่วมวางแผน ทั้งจากภาคประชาชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น และนักวิชาการ เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนา เช่น การสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดโซนท่องเที่ยวที่ไม่กระทบนก การออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ และการสื่อสารคุณค่าทางธรรมชาติ หลังจากมีแผนร่วมกันแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนการลงมือทำร่วมกัน เช่น กลุ่มแม่บ้านร่วมกันผลิตของที่ระลึกจากวัสดุธรรมชาติ กลุ่มเยาวชนช่วยวาดแผนที่นกในท้องถิ่น กลุ่มประมงพื้นบ้านเข้ามาร่วมดูแลแหล่งอาหารของนก และคนในชุมชนช่วยกันจัดทำสื่อ เช่น ป้ายแนะนำพันธุ์นก หรือ QR Code ความรู้ หัวใจสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง ยังมีบทบาทมากเท่าไร ความรักและหวงแหนยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น การมีส่วนร่วมยังเชื่อมโยงไปถึงการเป็นวิทยากรท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เล่าจากประสบการณ์ตรง และแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง การประสานความร่วมมือของหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานนกน้ำคูขุด ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่

แต่ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านสภาพพื้นที่ รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีนโยบาย การดูแลและอนุรักษ์ โดยการจัดทำแผนการบริหารพื้นที่สีเขียวและพื้นที่อนุรักษ์
2. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการสอดแทรกการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. ด้านการอนุรักษ์ การรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีนโยบายกำหนดมาตรการที่ชัดเจนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยาน
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีนโยบายสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ร่วมในการวางแผน จัดกิจกรรม การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหารและการจัดการ รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านสภาพพื้นที่ รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ โดยเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น
2. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และการอนุรักษ์ธรรมชาติ
3. ด้านการอนุรักษ์ การรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรจัดกิจกรรมและเวทีประชุมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

5. ด้านการบริหารและการจัดการ รัฐบาล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรมีการออกแบบระบบการบริหารจัดการที่แบ่งหน้าที่ชัดเจนในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ธรรมชาติในอุทยานน่าน้ำคูขุด

2. การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีในพื้นที่อุทยานน่าน้ำคูขุด จังหวัดสงขลา”

3. การวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อุทยานน่าน้ำคูขุด จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา คำจตุติ และคณะ. (2567). การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(5), 285-298.

กุลวดี ละม้ายจีน และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2559). ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี. *Life Sciences and Environment Journal*, 17(1), 190-199.

ชนิษฐา กาดั่ง. (2561). *การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แตดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัด เชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ทินวัฒน์ แสงศิลา และเชมณัฐ ภูกองไชย. (2563). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหิน บ้านดงคำโพธิ์ ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัด สกลนคร. *วารสารปัญญาภิธาน*, 5(1), 189-202.

พัชราภรณ์ ทวีกสิกรรม และคณะ. (2553). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 05 การท่องเที่ยว*. สืบค้น 5 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/7KVcv>
- สุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 237-251.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคูขุด. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลทั่วไป*. สืบค้น 5 มีนาคม 2567, จาก <https://www.kukud.go.th/content/information>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.